

Inhoud

Woord vooraf 11

Inleiding 13

Leeswijzer 15

1 Wat is VHT in het maatschappelijk werk? 19

- 1.1 De uitgangspunten van VHT 19
- 1.2 De kern van VHT (methodisch werken met beelden, microanalyse) 32
- 1.3 De doelstellingen van VHT 35
 - 1.3.1 Tot stand brengen van goed contact en bevordering van contactherstel 36
 - 1.3.2 Bevordering van de kwaliteit van de interactie 38
 - 1.3.3 Bevordering van de opvoedingsvaardigheden van ouders 39
 - 1.3.4 Voorkomen van sociaal-emotionele ontwikkelingsproblemen bij kinderen 41
- 1.4 VHT in de context van het maatschappelijk werk 42
 - 1.4.1 Voor welke ouders is VHT in het maatschappelijk werk bedoeld? 43
 - 1.4.2 Aard en ernst van de hulpvraag van de ouders 45
 - 1.4.3 Specifieke doelgroepen 49
 - 1.4.4 Contra-indicaties bij VHT in het maatschappelijk werk 52
- 1.5 Wat is de duur van VHT in het maatschappelijk werk? 53
- 1.6 Toeleiding naar VHT in het maatschappelijk werk 58
 - 1.6.1 Verwijzing naar VHT in het maatschappelijk werk 58
 - 1.6.2 Redenen om te verwijzen; aanmeldingscriteria 63
 - 1.6.3 Onderscheid VHT binnen thuisbegeleiding, maatschappelijk werk, jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg 64
- 1.7 Samenvatting 66

2 De methodiek van VHT 68

- 2.1 Inhoud van de methodiek 68
 - 2.1.1 Basiscommunicatie 71

2.1.1.1	Basiscommunicatie cluster 1: Initiatief en ontvangst	72
2.1.1.2	Basiscommunicatie cluster 2: Uitwisseling in de kring	78
2.1.1.3	Basiscommunicatie cluster 3: Overleg	85
2.1.1.4	Basiscommunicatie cluster 4: Conflicthantering	90
2.1.2	Dagelijkse gezinssituatie	99
2.1.3	Ontwikkeling van het kind	101
2.1.4	Ontwikkeling van de ouders	103
2.1.5	Maatschappelijk functioneren van het gezin	105
2.2	Het VHT-proces	107
2.2.1	VHT in vier stappen	107
2.2.1.1	Stap 1 Introductie aan ouders	107
2.2.1.2	Stap 2 Filmopname en interactieanalyse	117
2.2.1.3	Stap 3 Terugkijken en bespreken van de beelden	120
2.2.1.4	Stap 4 Afsluiting en bekliving	124
2.2.2	Terugkerende stappen in het begeleidingsproces (stap 2 en 3)	125
2.2.3	Eenduidige aanpak	126
2.3	Werkzame factoren van VHT	129
2.4	Werken met beelden	134
2.4.1	Gebruik van de camera	134
2.4.2	De methodische kant van het filmen	135
2.4.3	Selectie van beelden	138
2.4.4	Het belang van emoties bij de interactieanalyse	138
2.4.5	Effect van de beelden op de emoties van ouders	140
2.4.6	Privacy waarborgen	140
2.5	Samenvatting	141

3 Toepassen van VHT 143

3.1	De handelwijze bij VHT	143
3.1.1	Richtlijnen bij het toepassen van de methodiek	143
3.1.2	Richtlijnen bij het terugkijken	169
3.1.3	Richtlijnen bij supervisie en intervisie	171
3.2	Signaleren aan de hand van beelden	172
3.3	Resultaten zichtbaar maken	175
3.4	Verwijzen tijdens of na afsluiting van VHT	176
3.4.1	Intensievere begeleidingsvormen of tweedelijnsinstellingen	176

- 3.4.2 Direct verwijzen bij ernstige problematiek: wel of geen VHT? 177
- 3.4.3 Ernstige achterliggende problematiek (mishandeling, huiselijk geweld) 178
- 3.5 Samenvatting 178

4 Ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar

De rol en de hulpvragen van ouders en school 180

- 4.1 Ontwikkeling van het kind van 4 tot 12 jaar en de rol van de ouders 180
 - 4.1.1 Het contact tussen ouders en kind 181
 - 4.1.2 Sensitieve perioden in de ontwikkeling van het kind 183
 - 4.1.3 Rol van de ouders bij de sensitieve ontwikkelingsperioden van het kind 190
- 4.2 Leidinggeven 200
 - 4.2.1 Leidinggeven: sensitief en responsief zijn 200
 - 4.2.2 Leidinggeven, afgestemd op de ontwikkelingsfase van het kind 203
 - 4.2.3 Vragen van ouders bij de opvoeding 206
 - 4.2.4 Terugkijken met de ouders 207
- 4.3 De rol van de school 211
 - 4.3.1 De rol van de school: de sensitieve en responsieve leerkracht 211
 - 4.3.2 Filmen in de klas 212
- 4.4 Samenwerking van de ouders in de opvoeding 215
 - 4.4.1 Temperament en persoonlijkheid van het kind en stijlen van leidinggeven 216
 - 4.4.1.1 Gerichtheid op taken en communicatie 216
 - 4.4.1.2 Temperament en persoonlijkheid van het kind en de ouders 219
 - 4.4.1.3 Opvoedingsstijl 222
 - 4.4.2 Vragen over één lijn trekken en opvoedingsstijl 223
 - 4.4.3 Terugkijken met de ouders 224
- 4.5 Eenoudergezinnen en samengestelde gezinnen 225
 - 4.5.1 Gevolgen van een scheiding of overlijden van een ouder 226
 - 4.5.2 Vragen over éénouderschap en opvoeding 227
 - 4.5.3 Terugkijken met de ouder 228
 - 4.5.4 Kenmerken van samengestelde gezinnen 230
 - 4.5.5 Vragen over spanningen tussen stiefouders en kinderen 232
 - 4.5.6 Terugkijken met de ouders 233
- 4.6 Kwetsbare kinderen 235
 - 4.6.1 Kenmerken van kwetsbare kinderen op school 236
 - 4.6.2 Vragen over kwetsbaarheid ten gevolge van hyperactief en agressief gedrag 239

- 4.6.3 Terugkijken met de ouders 242
- 4.6.4 Vragen over kwetsbaarheid ten gevolge van sociale ontwikkelingsproblemen 246
- 4.6.5 Terugkijken met de ouders 248
- 4.6.6 Vragen over kwetsbaarheid ten gevolge van angst, teruggetrokken gedrag en depressiviteit 250
 - 4.6.6.1 Internaliserende problemen 250
 - 4.6.6.2 Inzet VHT 253
- 4.6.7 Terugkijken met de ouders 253
- 4.6.8 Vragen over kwetsbaarheid ten gevolge van hoogsensitiviteit 255
- 4.6.9 Terugkijken met de ouders 257
- 4.7 Samenvatting 262

5 Kwaliteit, opleiding en implementatie 264

- 5.1 Kwaliteitswaarborging van de methodiek 264
 - 5.1.1 Kwaliteitscriteria voor verlenging van het certificaat 265
 - 5.1.2 Kwaliteitsbewaking door supervisiesysteem 268
 - 5.1.3 Deskundigheidsbevordering 270
 - 5.1.3.1 Toepassen van de basiscommunicatie 272
 - 5.1.3.2 Bewust worden van omgangspatronen 272
 - 5.1.3.3 Volgen van de richtlijnen bij het terugkijken 273
 - 5.1.3.4 Doelgericht werken 274
 - 5.1.3.5 Van adviseren naar informeren en activeren 275
 - 5.1.3.6 Aandacht voor informatieverwerking 277
- 5.2 Competenties van de video-hometrainer 279
 - 5.2.1 Kennis, attitude en vaardigheden van de video-hometrainer 280
 - 5.2.1.1 Kennis van de normale ontwikkeling van kinderen in de basisschoolleeftijd 280
 - 5.2.1.2 Een activerende, motiverende en steunende attitude vol respect 281
 - 5.2.1.3 Vraag- en ontwikkelingsgericht werken 282
 - 5.2.1.4 Vaardigheden 284
 - 5.2.2 Rol en positie van de video-hometrainer in de organisatie 288
- 5.3 De opleiding tot video-hometrainer 289
 - 5.3.1 Het opleidingstraject 290
 - 5.3.2 Certificering en registratie 296
 - 5.3.3 Nascholing 300

- 5.4 Implementatie 302
 - 5.4.1 Wat wordt er van de organisatie verwacht? 303
 - 5.4.2 Het maatschappelijk werk als uitvoerder van VHT 304
- 5.5 Samenvatting 307

6 Achtergrondinformatie over VHT 309

- 6.1 Verklarende theorieën met betrekking tot VHT 309
 - 6.1.1 Theorieën over interactie met kinderen in relatie tot hun ontwikkeling 309
 - 6.1.2 Theorieën over temperament en persoonlijkheid van het kind en de invloed op de ouder-kindinteractie 319
 - 6.1.3 Intuïtief ouderschap 324
 - 6.1.4 Empowerment 327
 - 6.1.5 Sensitiviteit/responsiviteit 330
 - 6.1.6 Neurobiologische theorie 332
 - 6.1.7 Hechtingstheorie 338
 - 6.1.8 Theoretisch-methodische ontwikkeling 340
- 6.2 De effectiviteit van VHT 345
- 6.3 Discussies over VHT 346
- 6.4 Samenvatting 348

Verklarende woordenlijst 349

Bijlagen 359

- Bijlage 1 Basiscommunicatieschema 361
- Bijlage 2 Voorbeeld aanmeldingsformulier en aanmeldingsverslag 363
- Bijlage 3 Voorbeeld kennismakingsgesprek/intake/introductie VHT 367
- Bijlage 4 Hulpverleningsplan (trajectplan) 369
- Bijlage 5 Voorbeeld toestemmingsformulier gebruik beelden 371
- Bijlage 6 Voorbeeld formulier evaluatie na derde video-opname 373
- Bijlage 7 Voorbeeld formulier eindrapportage 375
- Bijlage 8 Voorbeeld tevredenheidsonderzoek maatschappelijk werk 377
- Bijlage 9 Voorbeeld formulier cliëntwaardering (enquête) 379
- Bijlage 10 Voorbeeld rapportage follow-up VHT 383
- Bijlage 11 Voorbeeld informatie VHT: Bouwstenen voor geslaagd contact 385
- Bijlage 12 Registratieformulier verlenging certificaat VHT 393

Literatuur 395

Contactadressen 403